

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

В. В. Греченко

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Навчальний посібник

Харків 2009

УДК 336.225(477)(073)
ББК 67.9(4УКР)302.2я73
Г 81

Рецензенти:

- О. В. Ульяновченко** – д-р екон. наук, проф., зав. каф. виробничого менеджменту та агробізнесу Харківського національного аграрного університету;
О. В. Носова – д-р екон. наук, проф., нач. каф. економічної теорії навч.-наук. ін-ту підготовки фахівців кримінальної міліції Харківського національного університету внутрішніх справ

Затверджено Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ,
протокол № 7 від 03.10.2008

Греченко В. В.

Г 81 Податкова система : навч. посіб. / В. В. Греченко ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2009. – 190 с.

Матеріал навчального посібника охоплює 10 тем, які розкривають основні аспекти оподаткування. До кожної теми подано переліки основних нормативно-правових документів, що регулюють певну сферу, а також різні типи завдань (тести, задачі, реферати для самостійної роботи, контрольні питання для повторення вивченого матеріалу). Посібник містить понад 270 тестових завдань різного рівня складності, понад 50 практичних задач із різних аспектів оподаткування, близько 100 тем рефератів, близько 120 ситуацій для роботи з податковим законодавством.

Видання розраховане на студентів, курсантів, викладачів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами оподаткування.

УДК 336.225(477)(073)
ББК 67.9(4УКР)302.2я73

© Греченко В. В., 2009
© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2009

ЗМІСТ

3

ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОДАТКІВ.....	6
1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	6
1.1.1. Виникнення та розвиток оподаткування.....	6
1.1.2. Функції та принципи оподаткування.....	9
1.1.3. Основні елементи податку.....	12
1.1.4. Класифікація податків.....	15
1.1.5. Види обов'язкових платежів.....	19
1.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	20
1.3. ЗАДАЧІ.....	25
1.4. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	25
1.5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ.....	26
1.6. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА.....	26
ТЕМА 2. ТЕОРІЇ ОПОДАТКУВАННЯ.....	27
2.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	27
2.1.1. Загальні теорії оподаткування.....	27
2.1.2. Перекладання податків.....	30
2.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	33
2.3. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	34
2.4. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ.....	34
ТЕМА 3. ОПОДАТКУВАННЯ В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	35
3.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	35
3.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	41
3.3. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	43
3.4. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ.....	43
ТЕМА 4. ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ. ПЛАТЕЖІ ДО ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ.....	44
4.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	44
4.1.1. Податок з доходів фізичних осіб.....	44
4.1.2. Платежі до позабюджетних фондів.....	49
4.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	50
4.3. ЗАДАЧІ.....	54
4.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....	57
4.5. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	58
4.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ.....	58
4.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА.....	58
ТЕМА 5. НЕПРЯМІ ПОДАТКИ.....	60
5.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	60
5.1.1. Податок на додану вартість.....	60
5.1.2. Акцизний збір.....	64

5.1.3. Мито	66
5.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	68
5.3. ЗАДАЧІ	76
5.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	81
5.5. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	83
5.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	83
5.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	83
ТЕМА 6. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.....	85
6.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	85
6.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	93
6.3. ЗАДАЧІ	100
6.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	105
6.5. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	107
6.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	107
6.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	108
ТЕМА 7. ІНШІ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ОБОВ'ЯЗКОВІ ПЛАТЕЖІ	109
7.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	109
7.1.1. Державне мито.....	109
7.1.2. Плата за землю.....	110
7.1.3. Податок з власників транспортних засобів.....	113
7.1.4. Збір за спеціальне використання природних ресурсів.....	115
7.1.5. Збір за забруднення навколишнього природного середовища.....	118
7.1.6. Плата за торговий патент	120
7.1.7. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства	123
7.1.8. Єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України	123
7.1.9. Збір за проведення гастрольних заходів	124
7.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	124
7.3. ЗАДАЧІ	131
7.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	133
7.5. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	137
7.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	137
7.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	138
ТЕМА 8. МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ	141
8.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	141

8.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	144
8.3. ЗАДАЧІ	148
8.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	149
8.5. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	149
8.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	150
8.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	150
ТЕМА 9. АЛЬТЕРНАТИВНІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	151
9.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	151
9.1.1. Єдиний податок.....	151
9.1.2. Фіксований податок.....	154
9.1.3. Фіксований сільськогосподарський податок.....	155
9.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	157
9.3. ЗАДАЧІ	161
9.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	163
9.5. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	164
9.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	164
9.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	165
ТЕМА 10. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	166
10.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	166
10.1.1. <i>Органи податкового контролю та форми його здійснення.....</i>	166
10.1.2. <i>Погашення податкових зобов'язань.....</i>	171
10.1.3. <i>Відповідальність платників за порушення податкового законодавства.....</i>	175
10.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	178
10.3. ЗАДАЧІ	182
10.4. ПИТАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	184
10.5. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	184
10.6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	185
10.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	187
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	187

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонов В. М. Модернізація податкової служби: Моделі. Методи. АРМ : навч. посібник / В. М. Антонов. – К. : КНТ, 2006. – 220 с.
2. Боброва А. В. Организация и планирование налогового процесса / А. В. Боброва Н. Я. Головецкий. – М. : Экзамен, 2005. – 320 с.
3. Буряк П. Ю. Податкова система: теорія і практика застосування активних методів навчання : навч. посібник / П. Ю. Буряк, К. Ф. Бержита, Б. П. Ярема. – К.: ВД "Професіонал", 2004. – 224 с.
4. Буряк П. Ю. Податковий контроль : підручник / П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, Н. С. Залуцька, В. З. Білінський. – К. : Хай-Тек Прес, 2007. – 608 с.
5. Бураковский В. В. и др. Налоги : учеб. пособие. – Днепропетровск : Пороги, 1998. – 611 с.
6. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. – К. : НІОС, 2001. – 416 с.
7. Ватуля І. Д. Податки, збори, платежі : навч. посібник / І. Д. Ватуля, М. І. Ватуля, Л. В. Рибалко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.
8. Виницкий Д. В. Налоги и сборы: Понятие. Юридические признаки. Генезис. – М. : НОР-МА, 2002. – 144 с.
9. Гарасим П. М. Податковий облік і звітність : підручник / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, П. Я. Хомин. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 448 с.
10. Гега П. Т. Правовий режим оподаткування в Україні. – К. : Юринком, 1997. – 144 с.
11. Горский И. В. Налоги в рыночной экономике. – М. : Страх. о-во "Анkil", 1992. – 96 с.
12. Гуреев В. И. Налоговое право. – М. : Экономика, 1995. – 253 с.
13. Гусак Н. Б. Контроль податкових органів за діяльністю підприємств : навч. посібник / Н. Б. Гусак, Ю. Д. Гусак. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 320 с.
14. Дадалко В. А. Налогообложение в системе международных экономических отношений : учеб. пособие / В. А. Дадалко, Е. Е. Румянцева, Н. Н. Демчук. – Минск : Армита – Маркетинг, Менеджмент, 2000. – 359 с.
15. Елисеев А., Пидлужный Н. Налоговое планирование. – Б/и. – 224 с.
16. Завгородний В. П. Налоги и налоговый контроль в Украине. – К. : А.С.К., 2000. – 639 с.
17. Зарипов В. М. Законные способы налоговой экономии. – М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2003. – 176 с.
18. Захожай В. Б. Система оподаткування та податкова політика : навч. посібник / В. Б. Захожай, Я. В. Литвиненко, К. В. Захожай, Р. Я. Литвиненко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.
19. Иванов Ю. Б. Системы налогообложения зарубежных стран : учеб. пособие / Ю. Б. Иванов, Е. В. Давыскиба. – Х.: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 224 с.
20. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий : монография / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272 с.
21. Иванов Ю. Б. Налоговый менеджмент: учеб. пособие / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Х.: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 488 с.

22. Иванов Ю. Б. Современные проблемы налоговой политики : учеб. пособие / Ю. Б. Иванов, А. Н. Тищенко. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 328 с.
23. Иванов Ю. Б. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект : монографія / Ю. Б. Иванов, О. Л. Єськов. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2007. – 328 с.
24. Иванов Ю. Б. Податкова система : підручник / Ю. Б. Иванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятник. – К. : Атіка, 2006. – 920 с.
25. Иванов Ю. Б. Податковий облік і звітність : конспект лекцій / Ю. Б. Иванов, О. Є. Найденко. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2007. – 168 с.
26. Иванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування : навч. посібник / Ю. Б. Иванов, К. В. Петросянц. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2007. – 272 с.
27. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент : навч. посібник. – К. : ЦУЛ, 2003. – 260 с.
28. Коровкин В. В. Основы теории налогообложения : учеб. пособие. – М.: Экономистъ, 2006. – 576 с.
29. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України : навч. посібник. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. – 487 с.
30. Крисоватий А. І. Податковий менеджмент : навч. посібник / А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 304 с.
31. Кугаенко А. А. Теория налогообложения / А. А. Кугаенко, М. П. Белянин. – М.: Вузовская книга, 1999. – 344 с.
32. Кучерявенко Н. Налоговое право : учебник.– Х. : Консум, 1997.– 432 с.
33. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. – Т. I : Генезис налогового регулирования : в 2 ч. – Х. : Легас, 2002.
34. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. – Т. II : Введение в теорию налогового права. – Х. : Легас, 2004. – 600 с.
35. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. – Т. III : Учение о налоге. – Х. : Легас; Право, 2005. – 600 с.
36. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: в 6 т. – Т. IV : Косвенные налоги. – Х. : Право, 2007. – 536 с.
37. Кучерявенко Н. П. Налоговое право : учебник. – Х. : Легас, 2001. – 584 с.
38. Литвиненко Я. В. Податкова політика : навч. посібник. – К. : МАУП, 2003. – 224 с.
39. Лютий І. О. Податки на споживання в економіці України / І. О. Лютий, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К. : Знання, 2005. – 335 с.
40. Майбуров И. А. Теория и история налогообложения : учебник. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 495 с.
41. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс : принципы, проблемы и политика : Пер. с англ. – К. : Хагар-Демос, 1993.–785 с.
42. Мельник В. М., Грицаєнко І. А., Іванишина О. С. Оподаткування підприємницької діяльності : навч. посібник. – К. : Кондор, 2003. – 160 с.
43. Местные налоги и сборы. – Х. : Фактор, 1998. – 76 с.
44. Мещерякова О. Налоговые системы развитых стран мира : Справочник. – М. : Правовая культура, 1995. – 240 с.

45. Налоги в развитых странах / под ред. И. Г. Русаковой. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 286 с.
46. Налоги и налоговое право: учеб. пособие / под ред. А. В. Брызгалина. – М. : Аналитика-Пресс, 1998. – 608 с.
47. Налоги и налогообложение / под ред. М. В. Романовского, О. В. Врублевской. – С-Пб. : Питер, 2001. – 544 с.
48. Налоги: Учеб. пособие / под ред. Д. Г. Черника. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 400 с.
49. Налоговое расследование : Экспериментальный учебник / под общ. ред. Ю. Ф. Кваши. – М. : Юристъ, 2000. – 1094 с.
50. Налоговые преступники эпохи Путина. Кто они? / Ю. Виткина, А. Родионов. – М. : Вершина, 2007. – 312 с.
51. Налоговые системы зарубежных стран : учебник для вузов / под ред. В. Г. Князева, Д. Г. Черника. – М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1997. – 191 с.
52. Онищенко В. А. Податковий контроль (основи організації). – К. : Ред. журн. “Вісник податкової служби України”, 2002. – 432 с.
53. Організація і методика податкових перевірок : навч. посібник / О. П. Чернявський, В. П. Хомутенко, В. В. Демченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
54. Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Бобрівець С. В. Податковий облік : навч. посібник. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 260 с.
55. Педь І. В. Податкова система: економіко-правова характеристика податків : навч. посібник / за ред. Ю. М. Лисенкова. – К. : Знання, 2007. – 191 с.
56. Примакова Е., Пироженко О. Основные средства: бухгалтерский и налоговый учет. – Х. : Фактор, 2004. – 152 с.
57. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Х. : ВД “ІНЖЕК”, 2007. – 448 с.
58. Пушкарева В. М. История финансовой мысли и политики налогов : учеб. пособие. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 192 с.
59. Самые опасные налоговые схемы / М. А. Пархачева, Г. В. Беляйкина, С. Н. Шеленков ; под ред. М. А. Пархачевой. – М. : Эксмо, 2008. – 416 с.
60. Самюэльсон Пол, Нордхаус Вильям. Экономика : пер. с англ. : 16-е изд. : учеб. пособие. – М. : Изд. дом “Вильямс”, 2000. – 688 с.
61. Сердюк О. М., Заревчачька Т. В. Податкова система (практикум) : навч. посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
62. Скворцов Н. Н. Все о налогах в Украине. – К. : Конкорд, 1995. – 96 с.
63. Скворцов Н. Н. Налоговый менеджмент: стратегия и тактика : в 10 кн. – Кн. 1. От стагнации к стабилизации : практ. рук. / под ред. В. П. Давыдовой. – К. : Вища шк., 2002. – 222 с.
64. Слепец В. М. Международное налогообложение : монография. – Одесса: Астропринт, 2000. – 348 с.
65. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.

66. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. – К. : Знання-Прес, 2004. – 454 с.
67. Стиглиц Дж. Ю. Экономика государственного сектора : пер. с англ. – М. : Изд-во МГУ ; ИНФРА-М, 1997. – 720 с.
68. Тимченко О. М. Податковий менеджмент : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К. : КНЕУ. – 2001. – 150 с.
69. Федосов В. М. Современный капитализм и налоги. – К. : Вища школа, 1987. – 128 с.
70. Финансы. Денежное обращение. Кредит : учебник для вузов / Л. А. Дробозина, Л. П. Окунева и др. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 497 с.
71. Фінанси підприємств : підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
72. Чельшева О. В. Расследование налоговых пре ступлений / О. В. Чельшева, М. В. Феськов. – С-Пб. : Питер, 2001. – 288 с.
73. Черник Д.Г. Налоги в рыночной экономике. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 383 с.
74. Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение : учебник. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 429 с.
75. Ярема Б. П. Податкова система. Збірник задач та тести : навч. посібник / Б. П. Ярема, В. П. Маринець. – Львів : Магнолія Плюс, 2005. – 276 с.
76. Ярема Б. П. Особливості оподаткування товарів при переміщенні через митний кордон України : навч. посібник. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 272 с.

Навчальне видання

ГРЕЧЕНКО Віталій Володимирович

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Навчальний посібник

Редактор *С. М. Гук*
Комп'ютерне верстання *А. О. Зозуля, С. М. Гук*

Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 11,2. Тираж 200 пр. Зам. № 70.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.